

REMAKE: SLOVNÍK ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Autorka textu: Adéla Štelclová

Anotace:

V oblasti filmového průmyslu se běžně setkáváme se strategií, kdy již jednou natočený film je natočen znovu, s odstupem času, jiným pojetím nebo pro jinou geografickou oblast. Takový film nazýváme remake. Tento článek je slovníkem pojmů, které lze zahrnout do podmnožiny slova remake.

Klíčová slova:

remake, prequel, sequel, adaptace, filmová série, znovu-natočení (re-imagining), pocta filmu či filmaři

Úvod

James Bond, Indiana Jones, Hvězdné války, King Kong, Sedm statečných. Tak zní několik nejzvučnějších titulů z prostředí filmového remaku a jistě bychom v tomto výčtu mohli pokračovat ještě o mnoho řádků dál.

Akademický slovník cizích slov (Petráčková – Kraus, 1998) vykládá heslo remake následujícím způsobem: „remake [rímejkk] neskl. s <a> film. nové natočení staršího úspěšného filmu.“

Remake umožňuje filmovým tvůrcům znovu objevit již jednou zpracovaná témata, rozšířit je, podívat se na ně novým úhlem pohledu nebo je od základů převyprávět, a přivábit tak diváka do kina znovu na důvěrně známé téma.

Netýká se to však jen úspěšných filmů, ale i filmů, které vznikly pro jinou kulturu. Uvedme japonský horror *Kruh* (v originále *Ringu*, režie Hideo Nakata, 1998), který se v našich kinech objevil pod stejným jménem, ale v americké verzi (*Ring*, režie Gore Verbinski, 2002) nebo novější příklad švédské drama *Muži, kteří nenávidí ženy* (*Män som hatar kvinnor*, režie Niels Arden Oplev, 2009) a jeho americké přepracování (*Girl with a Dragon Tattoo*, režie David Fincher, 2011). Remake může vzniknout také z prostého důvodu pokroku technologií v zobrazování neskutečného, vzpomeňme například mnohé adaptace fantastického příběhu *Ztraceného světa* Sira Arthura C. Doylea.

V tomto článku se pokusím čtenáři poskytnout úvodní náhled do terminologie týkající se remaku. Vysvětlíme si, co všechno je ve filmovém světě považováno za remake, a pojmy, kterým se budeme věnovat, můžeme charakterizovat jako žánry remaku. Tyto pojmy budou vždy popsány na základě jejich vztahu k původnímu dílu, protože jen tato vlastnost je v našem rozdělení rozhodující. Zjistíme, v jakém vztahu jsou k původním filmům prequely, sequely, jak se od nich liší znovu natočení (re-imagining), co je přesně adaptace, filmová série a několik dalších pojmů. Charakteristika následujících pojmů vychází z manuálu, který poskytli Sean Delaney a Nicholas Potamitis (2004) a Steve Neale (2012).

Remake

Obecněji, bez rozlišení, zda se jedná o modernistickou nebo postmoderní variantu, je remake filmem, který je v jasném intertextuálním vztahu s nějakým předchozím filmem. Tato praxe zdůrazňuje prvky reprodukce hollywoodské kinematografie. Přestože je remake propojen se svým zdrojovým filmem, často nová verze filmu přináší obměny v příběhu, nebo dokonce žánru. Delaney jako příklad uvádí japonské dobrodružné drama *Sedm samurajů* (režie Akira Kurosawa, 1954), jež vypráví o boji sedmi japonských středověkých válečníků, kteří svůj meč obětují k ochraně vesnice farmářů. Jeho remakem je americký western *Sedm statečných* (režie John Sturges, 1960).

Steve Neale (2012) dodává, že remake je konstituován mnoha vlivy, jako jsou: množství užitých variací, nakolik remake uznává originální dílo či předešlé remaky a vůbec fakt, že originály i starší remaky jsou samy adaptacemi novel, her či jiných zdrojů. Neale poukazuje na více než stovku zfilmovaných verzí *Popelek*, přes osmdesát filmových verzí *Hamleta* a přes šedesát filmových *Carmen*.

Remaky se dle Neala (2012) dají rozlišit podle toho, pro jaké obecenstvo jsou určeny. Některé remaky počítají s tím, že diváci původní film nikdy neviděli; nebo film neviděli, ale jen o něm slyšeli; viděli, ale již si ho nepamatují; viděli a nelíbil se jim, či se jim naopak líbil. Obvykle se remaky natáčejí takovým způsobem, aby byly pochopitelné pro diváky, kteří originál vůbec neznají, ale pro ty, co jej znají, přinášel něco navíc.

Sequel / Prequel

Sequel narativně navazuje na svůj zdrojový film, můžeme jej nazvat druhým (třetím, čtvrtým,...) dílem. Sequel pracuje s prvky a postavami ustavenými v originále a dále je rozvíjí. Mezi uváděné příklady patří *Čelisti* (režie Steven Spielberg, 1975), *Rocky* (režie John Avildson, 1976) a samozřejmě *Star Wars* (režie George Lucas, 1977). Na posledním jmenovaném je zajímavé to, že původní první film má dnes podtitul *Epizoda IV: Nová naděje*. Původní sequely k tomuto filmu jsou dnes *Epizody V a VI*. K tomuto přečíslování došlo, protože George Lucas při návratu ke *Star Wars* (20 let po prvním filmu) nepokračoval v dějové lince směrem dál, ale skočil ještě před události původního prvního filmu, když natočil *Star Wars Epizoda I: Skrytá hrozba* (1999). Případ rozvíjení událostí před originálním filmem nazýváme prequel. V prequelu se často dovídáme o vývoji postav, o vzniku jejich motivací, rozhodnutí, které jsou již dané v originálním filmu (dětství a dospívání Anakina Skywalkera – Darth Vadera).

Adaptace

Adaptace znamená převedení obsahu ze zdrojového nefilmového média do filmu. Stejně jako divadlo se film tradičně inspiroval v knižních předlohách, a to jak z knih klasické literatury, tak z komerčně nejúspěšnějších bestsellerů, které jsou dnes nejspíš častější.

Pro naše prostředí je zástupcem adaptace klasiky např. zfilmovaná *Kytice* (režie František Antonín Brabec, 2000), světově pak severská legenda o *Beowulfovi* (režie Robert Zemeckis, 2007). Z bestsellerů zmíníme *Šifru mistra Leonarda*, sérii *Harry Potterů*, ságu *Stmívání*, atd.

Vedle knižních předloh se může zdrojem pro film stát i úspěšný televizní seriál: *Simpsonovi*, *Akta-X*, *Šmoulové*, *Star Trek*, *Transformers...* Takovéto filmy staví na předpokladu, že již existuje zavedená fanouškovská základna, která si určitě nenechá ujít kus příběhu svého oblíbeného seriálu v „delší stopáži“.

Jako zdroj adaptací již delší dobu výborně slouží i komiksy a zvláště ve spojení s možnostmi moderních trikových technologií. Díky tomu vzniklo mnoho filmů se superhrdiny *Supermanem* a *Batmanem* (oba DC comics) počínaje, *Spidermanem* a *X-Meny* konče. Mimo superhrdiny vychází z komiksu i adaptace *Tintinova dobrodružství* (režie Steven Spielberg, 2011) či *Sin City: Město hříchu* (režie Robert Rodriguez, Frank Miller a Quentin Tarantino, 2005).

Inspirace pro film stále častěji čerpají z počítačových her: *Mortal Kombat* (režie Paul W.S. Anderson, 1995), *Lara Croft: Tomb Raider* (Simon West, 2001), *Doom* (režie Andrzej Bartkowiak, 2005). Jako zdroj může posloužit dokonce i atrakce v zábavním parku, která stála u začátku *Pirátů z Karibiku* (režie Gore Verbinski, 2003).

Filmová série

Filmová série je zavedenou hollywoodskou praktikou, která těží z úspěšných filmů. Jednoduše řečeno, díl z filmové série obsazuje známé a již ustavené typy postav do nových situací a prostředí, avšak příběh kolem těchto postav se vyvíjí podle obecně stále stejného schématu. Příkladem takovýchto snímků jsou akční filmy s Jackiem Chanem, Sylvestrem Stallonem, Arnoldem Schwarzenegrem nebo série o Jamesi Bondovi. Na první pohled by se mohlo zdát, že série je totožná se sequelem (prequelem), ale jednotlivé filmy jsou samostatná díla schopná existence bez odkazu na předchozí snímky.

Re-Imagining

Na rozdíl od remaku, který se do značné míry překrývá s původním filmem, co se týče charakteristiky postav, příběhu, či dokonce rovnou kopíruje původní repliky, re-imagining se snaží od původního filmu oprostít, udělat jej znova, i když samozřejmě přijímá kulturní kapitál vzniklý s původním filmem. Re-imagining si klade za cíl film natočit znovu, dle svých odlišných představ jako nové nastudování divadelní hry. Stejná jména, ale různé charaktery či prostředí. Re-imagining je schopen změnit náladu, emoce, celý žánr původního filmu, jako v případě thrilleru *Stepfordské paničky* (režie Bryan Forbes, 1975), kdy třicet let po nich, v roce 2004, vznikly *Paničky* nové, tentokrát komediální (režie Frank Oz, 2004). Dále může být zmíněn nový *Sherlock Holmes* (režie Guy Ritchie, 2009), který z anglického gentlemana-podivína s typickou kostkovanou pokrývkou hlavy udělal muže tvrdých pěstí a svůdníka.

Pocta

Pocta je typem filmu, který skládá poklonu staršímu filmu či jeho tvůrci. Nový film neskrývaně užívá způsobu vyprávění či formu filmu, k němuž se odkazuje. Příklady těchto poct by mohly být remaky filmů *Den, kdy se zastavila země* (režie Robert Wise, 1951; Scott Derrickson, 2008) a *Válka světů* (režie Byron Haskin, 1953; Steven Spielberg, 2005).

Retour aux Sources

Znamená „návrat k pramenům“ a Delaney s Potamitisem tak označují remake, který bere v potaz dřívější film a sdílí s ním stejný zdroj, z něhož si i původní film vzal inspiraci. Nový film však krom tohoto shodného zdroje původní film opouští a vytváří podle předlohy svou novou originální verzi nezávislou na starším filmu.

Příkladem je *Solaris*, který v roce 1972 natočil Andrej Tarkovskij podle románu slavného polského autora sci-fi literatury Stanisława Lema. Režisér *Solarisu* z roku 2002, Steven Soderbergh, označuje svůj snímek za druhou verzi adaptace Lemova románu. Podobně mluvil i Tim Burton při svém znovu natočení *Planety opic* (2001).

Návrat ke zdrojům bývá často užíván jako strategie ke vzkríšení finančně upadající franšizy, míní Delaney (2004), a můžeme její fungování pozorovat kolem nové trilogie *Batmanů* (režie Christopher Nolan, 2005, 2008, 2012) poté, co se film *Batman a Robin* Joela Schumachera (1997) ukázal jako propadák.

Závěr

Na těchto několika stranách jsme si shrnuli základní pojmy zastřešené pojmem remake. Pokusili jsme si každý termín vymežit, ovšem u některých se ukázalo, že jejich výklad se do jisté míry překrývá. Co je adaptací, může být zároveň re-imaginingem a možná i poctou. Záleží vlastně jen na nás čtenářích, kde si hranice postavíme a nakolik uvěříme režisérovi, v jakém množství se inspiroval, či neinspiroval původním filmem.

Použitá literatura:

DELANEY, Sean a Nicholas POTAMITIS. *Remakes. 16+ Source Guide* [online]. London: BFI National Library, 2004 [cit. 2012-03-2]. Dostupné z: <http://www.bfi.org.uk/filmtvinfo/publications/16+/pdf/remakes.pdf>.

NEALE, Steve. *Sequels, Series, and Remakes. Film reference* [online]. 2007 – 2011 [cit. 2012-04-2]. Dostupné z: <http://www.filmreference.com/encyclopedia/Romantic-Comedy-Yugoslavia/Sequels-Series-and-Remakes.html>.

PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří et al., 1998. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia.